

A nemzetiségi óvodai nevelést és az iskolai oktatást-nevelést érintő változások

2013. január 1-jétől folyamatosan lépnek életbe a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény egyes rendelkezései, melyek gyökeresen megváltoztatják a rendszerváltás óta kialakult és megszokott közoktatásunkat. Az új köznevelési törvény szerint a köznevelés közszolgálat, melynek általános kereteit és garanciáit az állam biztosítja. A felelősséget – a korábban az oktatási feladatok szervezését, működését és hatékonyságát az államigazgatási és helyi önkormányzatokon keresztül biztosító megoldás helyett – e központosító elemeket tartalmazó jogszabályban az állam magához rendeli. Az eddigi felfogástól eltérően, a köznevelés központjában – a gyermek, a tanuló mindennekfelett álló érdekei helyett – a gyermek, a tanuló, a pedagógus és a szülő áll, akiknek kötelességei és jogai egységet alkotnak.

A kérdést, hogy az új köznevelési törvény (Knt.) szabályozásai mennyire érintik a nemzetiségi óvodai nevelést és a nemzetiségi iskolai nevelés-oktatást is, azt a készülő (a társadalmi vita lefolytatásán már átesett) „a nemzetiség óvodai nevelésének irányelve és a nemzetiség iskolai nevelés-oktatásának irányelve kiadásáról szóló EMMI-rendelettel (Emberi Erőforrások Minisztériuma) együtt szeretném, a teljesség igénye nélkül felvázolni.

Az óvodai nevelés és a nemzetiségi óvodai nevelés biztosítása a települési önkormányzat feladat-ellátási kötelezettsége marad. A Knt. mellékletében intézményenként, illetve csoportonként meghatározott közalkalmazottak bérért és járulékát az állam viseli, a további működtetési költségek a fenntartót terhelik. Az óvodai nevelés kötelezően a gyermek 3 éves korától kezdődik [Knt. 5.§ (1)]. Abban az évben, amelyben a gyermek augusztus 31-ig betölti a 3. életévét, a nevelési év kezdőnapjától legalább napi 4 órában óvodai nevelésben vesz részt [Knt. 8.§ (2)]. A szülő kérelmére az óvodavezető a védőnő egyetértésével az óvodai nevelésben való részvétel a gyermek 5. életévéig kitolható. A települési önkormányzatoknak a 2014/15 nevelési évre kell biztosítaniuk az óvodai férőhelyeket.

A nemzetiségi óvodai nevelés, iskolai nevelés-oktatás felmérésére az érintett nemzetiségi önkormányzat bevonásával tájékoztatót kell készíteni. A tájékoztatót az óvodai, általános iskolai beiratkozásról szóló tájékoztatóval egy időben, azonos módon kell a nemzetiségi feladatokban érdekelt intézményekben közzétenni [EMMI 3.§ (1)].

A tájékoztató tartalmazza a nemzetiségi nevelés, nemzetiségi iskolai nevelés-oktatás feladatainak rövid bemutatását, a többletfeladatok időkeretét, az intézményben működő nemzetiségi óvodai nevelési, nemzetiségi iskolai nevelés-oktatási forma bemutatását, valamint a nyilatkozatmintát. A kitöltött nyilatkozatot a nevelési-oktatási intézménynek kell benyújtani [EMMI 3.§ (2)]. A 2014/2015. nevelési évre,

tanévre vonatkozó nemzetiségi óvodai nevelés, iskolai nevelés-oktatás iránti igényt 2013. november 30-ig kell felmérni. Ugyancsak eddig az időpontig lehet kezdeményezni a nemzetiségi óvodai nevelés, iskolai nevelés-oktatás 2014/2015. nevelési évben, tanévben történő megszervezését [EMMI 11.§]. A nyilatkozat- és kérelemmintát az EMMI rendelet 1. és 2. számú melléklete tartalmazza. Új elem a kérelemben a nyilatkozat a nemzetiséghez tartozásról, illetve a nyilatkozatmintában a nemzetiséghez tartozás vállalása, melynek kitöltése nem kötelező. Ennek hiányában azonban a felvétel során nem érvényesíthető a köznevelésről szóló 2011. évi CXC törvény 51. § (6) bekezdésben meghatározott előnyben részesítés. A nemzetiségek jogairól szóló 2011. évi CLXXIX. törvény 28. §-a szerint: „A nemzetiségi nevelési, oktatási intézményt az érintett nemzetiséghez nem tartozók csak akkor vehetik igénybe, ha az intézmény – az adott nemzetiség igényeinek kielégítése után – betöltetlen férőhellyel rendelkezik..”.

A nevelési-oktatási intézmény a nyilatkozattal érintett gyermekek, tanulók nemzetiségüként nevelési, nevelési-oktatási formánként összesített létszámáról óvoda esetében a feladatellátás megszervezéséért felelős települési önkormányzatot, iskolai nevelés-oktatás esetében az állami intézményfenntartó központot és a megyei és fővárosi kormányhivatalt a beiratkozást követő 30 napon belül tájékoztatja. A kormányhivatal nemzetiségüként, nevelési, nevelési-oktatási formánként, intézményenként és településenként összesíti az adatokat és eljuttatja az illetékességi területén működő, a nemzetiségi nevelésben-oktatásban érintett nemzetiségi önkormányzatoknak [EMMI 3.§(3)]. 8 fő azonos nemzetiséghez tartozó szülő, gondviselő kérelme esetén a nemzetiségi óvodai nevelést, iskolai nevelés-oktatást továbbra is meg kell szervezni. A nyilatkozatot az érintett tanuló tanulói jogviszonyának megszűnését követő öt évig a nevelési-oktatási intézmény megőrzi [EMMI 3.§ (4)]. Az iskolai tankötelezettség megkezdéséről az óvodavezető dönt. A szakértői és rehabilitációs bizottság javaslatára a gyermek 1 évig még az óvodában maradhat, vagy korábban is megkezdheti az iskolai oktatást. A vizsgálatot a szülő és az óvodavezető is kérheti [Knt.45.§].

2013. január 1-jétől a háromezres lélekszám alatti településeken – a települési önkormányzat döntésétől függően – az általános iskolákat az állami intézményfenntartó központ veszi át. A települési nemzetiségi önkormányzat – az országos nemzetiségi önkormányzat egyetértésével – ugyancsak átveheti azon nemzetiségi köznevelési intézmények fenntartói jogát, amelyekben a gyerekek, tanulók 100%-osan nemzetiségi ellátásban részesülnek [nemzetiségek jogairól szóló törvény 25.§ (2), Knt. 74.§ (7)].

Az általános iskola nyolc évfolyamán országosan egységes követelmények szerint folyik az alapfokú nevelés-oktatás [Knt. 10.§]. A nappali rendszerű iskolai oktatásban a foglalkozások 16.00 óráig tartanak, de 17.00 óráig kell felügyeletet biztosítani az intézményben [Knt. 27.§ (2)]. Az általános iskola és a középfokú iskola osztályonként heti 1-1 órát köteles biztosítani tehetséggondozásra és felzárkóztatásra [Knt. 27.§ (5)]. A legalább négy évfolyammal működő iskolának hetente legalább kétszer negyvenöt percen biztosítania kell az iskolai sportkör működését [27.§ (13)]. Az iskolai sportkörben való sportolás beszámít a heti 5 óra testnevelésbe [27.§ (11) b) pont]. A nyelvoktató nevelési-oktatási formában a nemzetiségi nyelv és irodalom oktatására legalább 5 tanórát, a romani és beás nyelv esetében 3 tanórát kell biztosítani a heti kötelező órakeretből, a népismeret oktatására pedig heti 1 tanórát, melynek nyelve a nemzetiségi nyelv [EMMI 10.§ (3), (7)]. Annak ellenére, hogy a kötelező tanórák időkerete az első-negyedik évfolyamon az egyes évfolyamok, tanítási év közben a tanítási hetek között átcsoportosíthatók, és a készségi tárgyakra előírt óraszámából is évi 37 óra felhasználható a nemzetiségi nyelv és irodalom vagy a népismeret oktatására [EMMI 10.§ (4), (6)], nem lesz könnyű a nemzetiségi óraterv összeállítása.

A nevelő és oktató munka az óvodában, az iskolában, a kollégiumban pedagógiai program szerint folyik. A pedagógiai programot a nevelőtestület fogadja el és az intézmény vezetője hagyja jóvá. A fenntartó egyetértésére csak akkor van szüksége, ha a pedagógiai program szerint a fenntartóra többletkötelezettség hárul [Knt. 26.§ (1)]. Ha a fenntartói irányítás körébe tartozó valamely döntés meghozatalához előzetes vélemény, egyetértés, szakvélemény szükséges, a döntés közlésétől számított három hónapon belül írásban megtámadható. Ha ez a nap nem állapítható meg, akkor ez a döntést követő 15. munkanap [Knt. 40.§ (1)]. Egyetértés meg nem adása esetén – a megszokott kilenctagú bizottság helyett – a nemzetiségi önkormányzat székhelye szerinti illetékes törvényszék, nem peres úton 30 napon belül hoz döntést [nemzetiségi törvény 27§].

Nemzetiségi nevelést, illetve nevelés-oktatást folytató intézmény esetében a fenntartó a) köznevelési intézmény megszüntetésével, b) átszervezésével, c) feladatának megváltoztatásával, d.) nevének

megváltoztatásával, vezetőjének megbízásával és megbízásának visszavonásával kapcsolatban ki kell kérnie a települési, illetve az országos nemzetiségi önkormányzat egyetértését [Knt.83.§ (3)].

Ha az állami fenntartó alapító okirata szerint nemzetiségi óvodai nevelésben, iskolai nevelés-oktatásban, kollégiumi nevelés-oktatásban közreműködő intézmény, akkor a) létesítéséhez, megszüntetéséhez, átszervezéséhez, nevének megállapításához, b) költségvetésének meghatározásához és módosításához, c) az intézményben folyó szakmai munka értékeléséhez, d) SZMSZ-ének jóváhagyásához, e) pedagógiai programjának, pedagógiai-művelődési programjának jóváhagyásához és végrehajtásának értékeléséhez, f) vezetőjének megbízásával, megbízásának visszavonásával összefüggő véleményéhez beszerzi az érintett települési nemzetiségi önkormányzat, térségi feladatot ellátó intézmény esetében a területi nemzetiségi önkormányzat és országos feladatot ellátó köznevelési intézmény esetén az országos nemzetiségi önkormányzat egyetértését [Knt.84.§ (9)]. Egyházi fenntartású intézmény vezetőjének megbízásakor az érintett nemzetiségi önkormányzatnak csak véleményezési joga van. Az egyházi és a nemzetiségi önkormányzatok által fenntartott intézmények finanszírozása azonos az állami intézményekével [Knt. 88.§ (5)]. A nemzetiségi köznevelési intézményben a pedagógusok alkalmazásának feltételei, illetve a vezetői megbízás kritériumai nem változtak (Knt. 68.§ (1), illetve a Knt. 3. sz. melléklet). Pontosabban, végzettség és szak-képzettség tekintetében nem változtak, de az új köznevelési törvényből kikerültek azon rendelkezések, melyek megfelelő szakképzettség hiányában – utolsó éves hallgató, vagy megfelelő felsőfokú végzettség és közép- vagy felsőfokú nyelvvizsga megléte esetén – lehetővé tette gyakornokok, pedagógusok alkalmazását. Egy törvényen belül két paragrafus ütközését látom. A fenntartó nem tudja teljesíteni kötelezettségét – megfelelő számú igény esetén –, a nemzetiségi nevelés, nevelés-oktatás bevezetésének teljesítését megfelelő szakképesítéssel és szak-képzettséggel rendelkező pedagógusok hiányában. Ezért úgy gondolom, hogy a fenntartónak arról kell döntenie, melyik jogszabályt fogja megsérteni, és ez nem biztos, hogy a nemzetiség javára dől el.

Kerner Anna